

אילו היה כתוב "אחת" הייתי אומר שדוקא אם כתב שמעון דהיינו את כל התיבה שנתכוון לכתוב.

אך כיון דכתב "מאחת" בא הכתוב לרבות, שאפילו כתב רק מקצתה של המילה שהתכוון לכתוב, כגון שכתב "שם" מהמילה ע-ב "שמעון", גם כן חייב, הואיל ו"שם" הוא גם כן שם של אדם.

אבל אם כתב "נפ" מ"נפתלי" אינו חייב, כי לפי שלא כתב דבר בעל משמעות, לא עשה מלאכה.

והשתא דרשינן את האות מ"ם של "מהנה":

"הנה" משמע אבות.

ואילו ריבוי האות מ"ם של "מהנה" — בא לרבות תולדות.

והדרינן לפרש הא דלעיל:

"אחת שהיא הנה" — זדון שבת ושגגת מלאכות, שאז הוא חייב הרבה חטאות, על כל מלאכה — חטאת נפרדת.

"הנה שהיא אחת" — שגגת שבת וזדון מלאכות, שאז אינו חייב אלא חטאת אחת על כל שבת, שהסיבה לכל המלאכות היא שגגה אחת, שגגת השבת.

ותקשי לשמואל: למה לא דרש חילוק מלאכות מהכא?

ומתרצינן: ושמואל, הך דרשא דאחת שהיא הנה, והנה שהיא אחת — לא

רבי נתן אומר: לחלק יצאת. שהמלאכות חלוקות זו מזו לענין חטאת.

ותו אקשינן: ותיפוק ליה לשמואל לחלוק מלאכות מהיכא דנפקא ליה לרבי יוסי?

דתניא: רבי יוסי אומר: כתיב "נפש כי תחטא בשגגה... ועשה מאחת מהנה". והוה מצי למיכתב "ועשה אחת" וכל השאר מיותר.

אלא, בא הכתוב כדי לדרוש ממנו:

יש פעמים שכל מעשה עבירותיו של אדם נחשבים ל"אחת". דהיינו שהיובים חטאת אחת על כולן.

ויש פעמים שהן קרויין "הנה" בלשון רבים, שהיובין על כל אחת ואחת.

אמר רבי יוסי ברבי חנינא: מאי טעמא דרבי יוסי? והיינו, אמנם הוא דורש את התיבות "אחת" ו"הנה" אבל עדיין מ"ם ד"מאחת" ומ"ם ד"מהנה" מיותרים. אלא, הכי קדרש:

"אחת" — "מאחת".

"הנה" — "מהנה"

ותחלה דרשינן בלא המ"ם: פעמים שהוא מחלל שבת אחת — שהיא הנה, שחייב עליה חטאות הרבה על כל מלאכה ומלאכה.

ופעמים שעשה הנה, מלאכות הרבה, שהיא אחת, שאינו חייב עליהן אלא חטאת אחת.

והשתא דרשינן את המ"ם של "מאחת":

משמע ליה. היות ודריש כוליה קרא לכותב
"שם משמעון", ולתולדות. (1)

בעא מיניה רבא מרב נחמן: מי שהיה
העלם זה וזה בידו, שגם שכח ששבת היום,
וגם אינו יודע ששלשים ותשע המלאכות
אסורות. דהיינו, ששגג בין בשגגת שבת ובין
בשגגת מלאכות, ועשה הרבה מלאכות
בשבת אחת — מהו? האם הוא חייב על כל
מלאכה כבשגגת מלאכות, או אינו חייב אלא
אחת כבשגגת שבת.

אמר ליה רב נחמן: הרי העלם שבת בידו,
ואינו חייב אלא אחת. (2)

ומקשינן: אדרבה. הרי העלם מלאכות
בידו, וצריך להיות חייב על כל אחת
ואחת! ?

אלא, אמר רב אשי: חזינן:

אי משום שבת קא פריש, שעל ידי
שהזכירו לו ששבת היום פרש מלעשות
מלאכות — הרי העלם שבת בידו, כי
מוכח שכל שגגתו היתה משום שכחת
השבת, (3) ואינו חייב אלא אחת.

ואי משום מלאכה קפריש, שהזכירוהו
שאלו הם מלאכות האסורות, ועל ידי כן
פרש — הרי העלם מלאכות בידו. שמוכח
כי שגגתו היא שכחת המלאכות, וחייב על
כל אחת ואחת.

אמר ליה רבינא לרב אשי: כלום פריש
מחילול שבת — אלא משום מלאכות!
שהרי זה שהוא נזכר שהיום שבת אין בכך
להפרישו מהמלאכות, אלא מתוך שאמרו לו
ששבת היום הוא מבין שמתכוונים לומר לו
גם כי המלאכות אסורות. שהרי עד עתה הוא
לא ידע מאיסורן של המלאכות.

וכלום פריש ממלאכות, לאחר שנודע לו

השגגות הרי ככל שנתרבו השגגות דין הוא
שיתרבו הקרבנות.

3. הקשו בתוס' ד"ה חזינן: מה הראיה? הרי גם
אם היו מזכירים לו רק מהמלאכות גם כן היה
פורש.

וביאר, דחזינן, אם הוא אומר על עצמו שאם
היו מזכירים לו רק את השבת די היה לו בכך
כדי לפרוש, ואילו היו מזכירים לו רק את
המלאכות עדיין לא היה פורש, סימן הוא
שהשבת שכוחה לו יותר והיא העיקר. וכן
להיפך, אם היו מזכירים לו מהמלאכות היה
פורש ומהשבת לא היה פורש סימן הוא ששכחת
המלאכה היא העיקר.

אבל אם שניהם שכוחות לו באותה מדה, אין
הבדל מה מזכירים לו.

1. לכאורה קשה: איך חולק שמואל על
התנאים? וצריך לומר שהיתה לו קבלה לדרוש
מקרא ד"מחלליה". תוס' ד"ה לא.

ולקמן קו א כתבו בתוס' ד"ה מה, דשמואל
אזיל אליבא דרבי שמעון שחולק על רבי נתן
ועל רבי יוסי, ובעל כרחך סבירא ליה כדרשת
שמואל.

2. כי שכחת שבת היא העיקר, דעיקר המצוה
היא משום שבת, תוס' ד"ה אמר.

ובעל המאור כתב, דסברת רבי נתן היא, לפי
שאנו רואין במשנתנו שכל שידיעתו מתמעטת
חיובו בקרבן מתמעט, א"כ זה שהעלם זה וזה
בידו, דין הוא שלא יתחייב יותר מהיודע את
המלאכות, שהרי נתמעטה ידיעתו פחות ממנו.
ומקשינן דאדרבה, שמאחר שהקרבן בא על

אי אמרת בשלמא: העלם זה וזה בידו — חייב על כל אחת ואחת. שפיר חייב על כל אחת ואחת, אפילו כשגג בכולן.

אלא, אי אמרת דהעלם זה וזה הוי כהעלם שבת בידו ואינו חייב אלא אחת. אם כן, היכי משכחת לה שיתחייב על כל אחת ואחת?

על כרחך, רק בזדון שבת ושגגת מלאכות.

והכא במתניתין שגג בכל המלאכות — במה הוי זדון שבת? והרי אם כל המלאכות מותרות לדעתו אין יום השבת מקודש בעיניו משאר הימים?

הניחא אי סבר ליה כרבי יוחנן, דאמר: כיון ששגג בעונש כרת, שאינו יודע מחומרת חילול השבת שעונשו כרת, אזי אף על פי שהזיד בלאו, שיודע שאסור לעשות בו מלאכה, בכל זאת הוי "שוגג" [מחמת אי ידיעת חומרת העונש], ולכן חייב

איסורן — אלא משום שבת! שמתוך שהזכירוהו שמלאכות אסורות הוא מבין ונזכר ששבת היום.

נמצא שתמיד הוא פורש מתוך שהוא נזכר בשניהם יחד.

אלא, לא שנא! שבין כך ובין כך אינו חייב אלא אחת, כרב נחמן.

ומקשינן: הא תנן בפרקין: אבות מלאכות ארבעים חסר אחת הן.

והוינן בה: מנינא למה לי?

ואמר רבי יוחנן: ללמדך שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת.

והרי אם שגג בכל המלאכות, משום שסבור שכולן מותרות, הוא אינו יודע כלל ש"שבת" היום. כי מה ההבדל אצלו בין שבת ליום רגיל. ואם כן, הוי ליה העלם זה וזה בידו. (4)

לגמרי, וגם אם יזכירוהו לא יזכר אלא צריכים ללמדו מחדש. והכא מיירי שלא שכח כל כך, ואם יזכירוהו יזכר. והרי הוא כיודע עיקר שבת אלא ששכח ששבת היום.

והרמב"ן תירץ דמיירי שיודע ממלאכה אחת [וממילא לא הוי שוכח עיקר שבת], ושכח ל"ח מלאכות בלבד, וגם היה שכוח שהיום שבת [והוי ליה העלם זה וזה בידו], דהשתא חייב ל"ח חטאות על שגגת ל"ח מלאכות, ועל המלאכה הל"ט הוא חייב משום שגגת שבת.

ובאופן אחר תירצו הרמב"ן ובעל המאור, דמיירי שעשה קודם מקצת מלאכות שלא ידע שהן אסורות, ואז ידע על שאר המלאכות שהן אסורות. ואח"כ נזכר מאיסור המלאכות שכבר עשה, אלא שאז הוא שכח מאיסור שאר

ורבינא פליג על זה, דכיון ששניהם שכוחים הימנו אין עדיפות בכך שאחד מהם שכוח יותר. ועדיין הבעיא במקומה עומדת, אי הוי שגגת שבת או שגגת מלאכות.

4. לכאורה קשה: הרי זה כשוכח עיקר שבת [שאז ודאי לא שייך הנדון של העלם זה וזה בידו, ולכולי עלמא אינו חייב אלא חטאת אחת על כל השבתות אעפ"י שהוא אינו יודע גם מהמלאכות, כמבואר במשנה ריש פרקין. והעלם זה וזה בידו הוא דוקא כשיודע עיקר שבת אלא ששכח שהיום שבת וגם שכח מאיסור המלאכות?]

וביארנו בתוד"ה העלם, שיש לחלק, דשוכח עיקר שבת היינו כעין תינוק שנשבה ששכח

ונודע לו כי שבת היום. ולאחר מכן נתעלמו ממנו איסור מלאכות, ולכן:

והזר וקצר וטחן כגרוגרת בזדון שבת ושגגת מלאכות, שעל אף שבינתיים נודע לו ששבת היום, הוא שכח שמלאכות אלו אסורות [ומכל מקום הכל נחשב להעלם אחד, שהרי לא היתה לו "ידיעת חטא" באמצע, כי מיד שנודע לו ששבת היום שכח מאיסור המלאכות].

ועל הקצירה והטחינה השניה היה עומד, לכאורה, להתחייב שתי חטאות, לכשיודע לו שחטא, כי הן שתי שגגות בשתי מלאכות נפרדות.

ונודע לו על קצירה וטחינה⁽⁵⁾ הראשונות של שגגת שבת וזדון מלאכות, והפריש חטאת אחת על שתיהן, שהרי רק חטאת אחת הוא חייב על שגגת שבת. ושמה של החטאת הוא "חטאת שגגת שבת".⁽⁶⁾

על כל אחת ואחת. אבל בזדון שבת ושגגת מלאכות אין שום חידוש שיתחייב על כל מלאכה. וכן לתירוץ הגמרא יש חידוש, ידיעת תחומין בלבד הוי ידיעה, וכרבי עקיבא דסבר דתחומין מהתורה.

5. בין אם נודע לו על שתיהן בבת אחת או שנודע לו רק על הקצירה, והפריש עליה את הקרבן. והטחינה מתכפרת אף היא בקרבן זה, וגוררת עמה את הטחינה השניה. עפ"י רש"י ד"ה ונודע.

6. דוקא כשלא נתכפר עדיין בקרבן. אבל אם נודע לו על הטחינה והקצירה השניה לאחר

עליה קרבן — משכחת לה "זדון שבת" משום ידיעת ליה לשבת בלאו, ורק את עונש הכרת אינו יודע, ולכן הוא נקרא שוגג.

אלא, אי סבר לה כרבי שמעון בן לקיש, דאמר: אין אדם נקרא שוגג ביחס לחיוב קרבן חטאת עד שישגוג בלאו וכרת. תיקשי, מאחר שהוא שוגג על כל המלאכות, וסבר שאין בהן לא לאו ולא כרת — ידיעת ליה שבת במאי? ואם כן, הוי ליה העלם זה וזה בידו, ואמאי חייב על כל אחת ואחת?!

ומתריצין: ידיעת ליה לשבת בתחומין, שיש איסור לצאת חוץ לתחום בשבת, ואלויבא דרבי עקיבא, דסבר איסור תחומין דאורייתא הוא.

אמר רבא: קצר וטחן כגרוגרת [גרוגרת] הוא השיעור שחייבין עליו בכל מלאכות שבת שנעשות בדבר מאכל] בשגגת שבת וזדון מלאכות, שאינו חייב אלא חטאת אחת על שניהם.

המלאכות ועשה אותם. והכל נחשב להעלם אחד, כיון שבכל הזמן לא ידע שהיום שבת. והקשו הרמב"ן ובעה"מ, דלפי זה משכחת לה גם בזדון שבת ושגגת מלאכות. כגון שבתחלה שגג על חלק מהמלאכות, ואח"כ נודע לו שהן אסורות אבל לא נזכר שעשה את אותן המלאכות. ושוב שכח מאיסור שאר המלאכות ועשה אותם. ומכל מקום הכל נחשב להעלם אחד כיון שלא היתה לו ידיעת חטא בינתיים.

ותירצו, דא"כ מאי קמ"ל התנא במנינא דמתניתין? שהרי עצם הדין שיש חילוק מלאכות בשבת ידעינן מריש פרקין דהיודע שהוא שבת חייב על כל מלאכה. ובשלמא אי מוקמינן בהעלם זה וזה בידו, הוי זה גופא החידוש דחייב

אבל אם נודע לו תחלה על הקצירה השניה עא-א של זדון שבת ושגגת מלאכות, והפריש על הקצירה חטאת, הרי קרבן חטאת זה שהופרש על הקצירה השניה אינו יכול לכפר על הטחינה השניה, היות והקצירה השניה והטחינה השניה בשגגת מלאכות נעשו, ולכן חייב על כל מלאכה קרבן חטאת נפרד.

אך אינו חייב להביא חטאת על הקצירה הראשונה והטחינה הראשונה משום שהקצירה השניה גוררת את הקצירה הראשונה לפי שנעשתה עמה בהעלם אחד, ומכפרת עליה. והקצירה הראשונה, שמתכפרת בחטאת הזאת, גוררת עמה גם את הטחינה הראשונה שעמה, שתתכפר גם היא איתה.

כי אף על פי שעיקר הקרבן לא בא על הקצירה הראשונה אלא הופרש עבור הקצירה השניה, מכל מקום הואיל והקצירה הראשונה נתכפרה הרי גם הטחינה שעמה נתכפרה, היות ומלכתחלה היו שתיהן תלויות בקרבן אחד. שהרי שתיהן נעשו בשגגת שבת, והקרבן שיכפר על שגגת השבת בהכרח שיכפר על שתיהן, כי אין כפרה לזו בלא זו.

ואילו הטחינה השניה שהיא כנגדה של

ואחר שהפריש את החטאת על שגגת השבת, חזר ונודע לו על קצירה וטחינה השניות של זדון שבת ושגגת מלאכות — אינו צריך להביא חטאת נוספת על הקצירה והטחינה השניה.

וטעמו של דבר, משום שהחטאת שהופרשה כ"חטאת שגגת שבת" לכפרת הקצירה הראשונה, שנעשתה בשגגת שבת, יש בכוחה להיות גוררת גם את כפרת הקצירה השניה, שנעשתה בשגגת מלאכה, שתתכפר אף היא באותו קרבן החטאת.

שהיות והקצירה הראשונה והשניה נעשו שתיהן ב"העלם חטא אחד", שלא נודע לו מחטאו עד לאחר הקצירה השניה [אם כי נודע לו מיום השבת בינתיים], הרי החטאת הבאה על הקצירה הראשונה מכפרת גם על כל הקצירות שנעשו באותו העלם [שהרי העובר פעמיים על אותה עבירה בהעלם אחד מתכפר בחטאת אחת].

וכמו כן, אותה החטאת של שגגת שבת שהופרשה גם כדי לכפר על הטחינה הראשונה [שהרי חטאת שגגת השבת הופרשה עבור הטחינה הראשונה כמו עבור הקצירה הראשונה], הרי היא גוררת גם את הכפרה על הטחינה השניה, שנעשתה בהעלם אחד עם הטחינה הראשונה.

ולפי זה צריך לפרש הכא שהפריש לאחר שנודע לו מכל השגגות, ואז הדבר תלוי בידו על איזו שגגה שירצה יפריש את הקרבן.

וכך פירוש הגמרא: אם נודע לו על הקצירה והטחינה הראשונה, היינו שהפריש עליה את הקרבן, הרי די בקרבן אחד והוא גורר את הכל. ואם נודע לו על הקצירה וטחינה, דהיינו

כפרה של הראשונה, אינה מתכפרת באותו קרבן אלא צריך להביא עליה חטאת נפרדת. כמבואר בגמרא להלן עא ב.

וגם בהפרשה לבד מסתפקת הגמרא שם שיתכן שה"פרשות מחלקות". שאם נודע לו מהשניה לאחר הפרשת הקרבן על הראשונה אינו יכול להתכפר על השניה באותו קרבן.